

**MEHMET SEYFETTİN EROL DER.: KÜRESEL GÜÇ
MÜCADELESİNDE AVRASYA'NIN DEĞİŞEN JEOPOLİTİĞİ
YENİ BÜYÜK OYUN, BARIŞ PLATİN YAYINEVİ, ANKARA
2009, 537 S.**

*Mehmet Seyfettin EROL, Eds, Eurasia's Changing Geopolitics in the
Global Power Struggle: The New Great Game,
Barış Platin Publishing, Ankara 2009, 537 pgs.*

*Ayşenur KIRILMAZ **

Uluslararası ilişkiler disiplininin Türkçe yazını dikkate alındığında Avrasya jeopolitiğine dair çalışmaların oldukça yetersiz kaldığı görülmektedir. Bu bağlamda literatürde daha çok tarihsel arka plana ilişkin ve ortak değerlere vurgu yapan çalışmalar üzerinde yoğunlaşılmasına karşın jeopolitik kuramlar bağlamında bölgesel ve küresel dinamikler ile uluslararası sistemin yapısal özellikleri üzerinden analizler yapan çalışmalar göz ardı edilmiştir. “Küresel Güç Mücadelesinde Avrasya’nın Değişen Jeopolitiği: Yeni Büyük Oyun” adlı kitabın bu eksikliği

tamamlamak amacıyla kaleme alınmış akademik çalışmalar arasındaki en etkili eserlerden biri olduğunu ifade etmek gerekir. Prof. Dr. Mehmet Seyfettin EROL tarafından alanında uzman akademisyenlerin çalışmalarının derlenmesi neticesinde oluşturulan kitap, olaylara bölgesel ve küresel perspektiften bakabilen makaleler üzerinden okuyucuya yeni ve derinlemesine bir bakış açısı kazandırmaktadır.

Avrasya’nın ABD, Çin gibi uluslararası sistemin önemli aktörleri nezdinde taşıdığı önemi ortaya koyan eser, bölgedeki küresel rekabeti gözler önüne seren bir kuramsal çerçeveye sahiptir. Tarihsel anlamda

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Ortadoğu ve Afrika Çalışmaları Bilim Dalı,
aysenurkirmaz@gmail.com.

bölgenin üç önemli ülkesi olarak öne çıkan; Türkiye, Rusya ve İran'ın üstlendiği ve üstlenmek istediği roller de farklı perspektiflerden ele alınmıştır.

Söz konusu çalışma, Avrasya jeopolitiğinin siyasi, askeri, diplomatik ve ekonomik açıdan irdelendiği 12 makaleden oluşmaktadır. Ayrıca Avrasya bölgesinin hem doğu (İran, Rusya) hem batı (AB, NATO, ABD) ülkeleri perspektifi bağlamında incelenmesi, eserin güvenilirliği ve uluslararası kamuoyundaki tüm bakış açılarının ortaya konma çabası bakımından büyük önem arz etmektedir.

“Yeni Büyük Oyun” kitabının metodolojik yapısı, bölgenin tanımlanması ve tarihi perspektif üzerine temellendirilmesi, devamında ise bölgede etkinlik sahibi ülkeler üzerinden ikili ilişkilerin ifade edilmesi şeklinde oluşan bir ana hat çizmektedir.

Esasen burada dikkat çeken husus bölgeyle coğrafi ve tarihi bağları olmayan ABD'nin Avrasya'ya ilişkin politikalarının ele alındığı başlıktır. Bu bağlamda 2009 yılında hazırlanmış olan eser, dönem gereği Büyük Ortadoğu Projesi (BOP)'ni ve Ortadoğu çıkmazındaki ABD'nin kendisine yeni etkinlik alanı oluşturma çabalarını açıkça ortaya koymaktadır.

Kitapta ifade edilen en önemli hususlardan bir diğeri de ABD'nin Ortadoğu bölgesinde yaşadığı “başarısızlığı” telafi edebilmek adına yeni arayışlar içinde olduğudur. Bu çerçevede ABD'nin sahnelediği oyunun üçüncü perdesinin, başta Türkiye olmak üzere Türk Dünyası'nda vuku bulacağı iddiası öne çıkan yorumlar arasındadır.

Kitabın asıl varsayımı; ABD'li karar alıcıların küresel hegemonya bağlamında Ortadoğu'dan sonra neden başka bir bölgeyi değil de Avrasya öncelikli bir dış politika sergilediği/gündemi olarak ele aldığına dair sorunsalı üzerinedir. Ayrıca kitapta yer alan makalelerde kapsamında, ABD'nin bu seçiminin Türkiye açısından önemine de yer verilmiştir. Çalışmanın içeriğinde fazlaca adı geçen aktörlerin (Ankara, Moskova, Tahran, Washington ve Pekin) bölgede hangi dış politika araçlarıyla etkinlik sağlamaya çalıştığı da içeriği oluşturan temel unsurlar arasında yer almaktadır.

Bölgede kendini somut olarak gösteren hakimiyet yarışı için eserde ifade edilen öngörüler ya da beklentiler ise herhangi bir aktörün tek taraflı olarak kazanımının söz konusu olmadığı ve olmayacağı yönündedir. Bahsi geçen ü ülkelerin birçok alanda yaşanan etkinlik durumları, ülkelerin bölge politikalarındaki paslaşmaları çerçevesinde karşılıklı yarara dayandırılmaktadır. Bu duruma adı geçen çalışma özelinde örnek verilecek olursa; bahsi geçen aktörlerden Rusya ve Çin'in sahip olmadığı ekonomik ve teknolojik alt yapıyı sağlayacak olan ABD'nin bir adım öne geçeceği söylenebilir. Buna karşın bölge ülkelerinin ABD'ye karşı yaşayacağı güven problemi, Avrasya ülkeleri hamisinin gelecek dönemlerde de Rusya olarak kalacağı izlenimini vermektedir.

Kitapta bölgedeki nüfuz politikaları bağlamında adı zikredilen diğer iki ülke ise Türkiye ve İran'dır. Zira Türkiye'nin bölge ülkeleriyle olan ortak kültürel ve tarihi geçmişi Avrasya'nın küresel sisteme entegre olabilmesi ve uluslararası platformlarda tanınması açısından önem arz etmektedir. Türkiye jeopolitik konumu gereği her iki bölgeye de kültürel anlamda aşına olması hasebiyle denge sağlayıcı aktör pozisyonundadır. Bu durum Ankara'nın bölge ülkeleriyle ikili olarak istikrarlı ilişkilere sahip olduğunu açıkça göstermektedir.

Çalışma içerisinde adına ve etkisine yer verilen bir diğer ülke İran'dır. Avrasya perspektifinden bakıldığında İran; genel küresel görüntüsünden farklı bir izlenim vermektedir. İran rejiminin dış politikada aktif olarak kullandığı İslami-mezhepsel yayılcılık aracı bu bölge bağlamında geri planda tutulmuştur. Çalışma kapsamında genel manada pragmatik ve karşılıklı çıkarlar üzerine kurulmaya çalışılan ilişkilerin en önemli göstergesi Şanghay İşbirliği Örgütü'ne üyelik olarak ifade edilmiştir.

Tüm bu unsurlar ışığında “Yeni Büyük Oyun” çalışmasına bakıldığında, eserin Avrasya temelinde şekillenmiş ve içeriğinde tümünden gelim yöntemi kullanılarak derlenmiş olması, bölgenin uluslararası konjonktürdeki yerini ve önemini anlamak açısından büyük öneme haizdir. Aynı şekilde eserin sahip olduğu teorik ve metodolojik yapı bölgedeki değişim ya da dönüşümü daha net bir şekilde anlamlandırabilme şansını okuyucuya sunmaktadır.